

5. Research-based Education: Strategy and Implementation / Seminar for Bologna and Higher Education Reform Experts 5-7 November 2012 [Text] // Reader. – Budapest: Eotvos Lorand University (ELTE), 2012. – 29 p.
6. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education. Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009 [Electronic resource]. – URL: <http://www.bologna2009benelux.org>.
7. Turning Education Structures in Europe [Electronic resource]. – URL: <http://tuning.unideusto.org>.

УДК 373.5.016:796

Дьоміна Ж.Г., Редько Т.М.
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

СПОРТИВНИЙ НАПРЯМ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ: ПЕДАГОГІЧНІ СУПЕРЕЧНОСТІ В ЛАНЦІ «ШКОЛА – ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»

У статті проаналізовано основні вимоги до провадження спортивного напрямку профілізації старшого ступеня шкільної освіти. Особливу увагу приділено визначенню педагогічних суперечностей у профільному навчанні старшокласників з фізичної культури в ланці «школа – вищий навчальний заклад» та шляхів їх подолання.

Ключові слова: профільне навчання, спортивний напрям, старша школа, вищий навчальний заклад.

Дьоміна Ж.Г., Редько Т.М. Спортивное направление профильного обучения старшеклассников: педагогические противоречия в звене «школа – высшее учебное заведение». В статье проанализированы основные требования к внедрению спортивного направления профилизации старшей ступени школьного образования. Отдельное внимание уделено определению педагогических противоречий в профильном обучении старшеклассников физической культуре в звене «школа - вуз» и путей их преодоления.

Ключевые слова: профильное обучение, спортивное направление, старшая школа, высшее учебное заведение.

Z.H. Djomina, T.M. Redko. Sports Direction of profile teaching in senior school: pedagogical contradictions in the Chain «School - Higher school». In article analyzed basic requirements for implementation Sports Direction profiling of senior level school education. Special attention is paid to the definition of pedagogical contradictions in profile education in the Chain «school - Higher school» and ways to overcome them.

Key words: profile teaching, Sports Direction, senior school, higher school.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У відповідь на сучасні тенденції у європейському та світовому освітньому просторі відбувається переосмислення основних цілей і відповідних завдань освіти та окреслення основних шляхів її якісного удосконалення, адекватного нинішній історичній епосі. Ефективність функціонування системи неперервної освіти, залежить від оптимальності її структури, узгодженості та зв'язку і між окремими її ланками. Зв'язок між середньою та вищою школами як основними ланками неперервної освіти має носити системний, цілісний, наступний і прикладний характер. У зв'язку з цим важливим є забезпечення сприятливих умов для повної та всебічної підготовки старшокласників до навчання у вищих навчальних закладах через систему профільного навчання. Спортивний напрям профілізації старшого ступеня шкільної освіти має важливе соціальне значення у зв'язку з проблемою збереження здоров'я населення країни, а також потреб ринку праці в висококваліфікованих спеціалістах з фізичного виховання та спорту. Об'єктивна невідповідність між підготовкою випускників середніх загальноосвітніх навчальних закладів з профільного предмету «Фізична культура» та вступними вимогами до абітурієнтів у педагогічні ВНЗ вимагає підвищення уваги до розв'язання суперечностей у ланці «школа – вищий навчальний заклад». Тема дослідження є складовою частиною тематичного плану та загальної проблеми наукових досліджень Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Теорія і технологія навчання і виховання в системі народної освіти».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним з пріоритетних шляхів підвищення якості

підготовки фахівців у ВНЗ є створення умов для успішної адаптації студентів до навчання, що ґрунтується на максимальному наближенні освітньо-виховного процесу у загальноосвітній школі до вишу, тобто забезпечення наступності між середньою та вищою освітою [1]. За даними Н.М. Бібік, Л.А. Липової та ін. це завдання вирішується за допомогою інтеграції загальної й допрофесійної освіти, переорієнтації освіти старшокласників на профільне навчання, тобто здійснення спеціалізованої підготовки учнів старшої школи на основі їх індивідуальних особливостей та схильностей, пізнавальних інтересів та потреб, свідомого вибору напрямку професійного самовизначення, самореалізації та успішної соціалізації [2; 5]. Ідея профільності старшої школи теоретично обґрунтована та практично впроваджується у вітчизняних закладах середньої освіти за різними напрямками відповідно до соціально диференційованих видів діяльності, зумовлених суспільним розвитком праці та соціальним попитом [2]. Згідно з Концепцією профільного навчання профілізація змісту освіти реалізує принцип особистісно орієнтованого навчання, що значно розширює можливості кожного учня у виборі власної освітньої траєкторії та забезпечує формування єдиної життєвої, світоглядної, наукової, культурної та професійної компетентності з метою подальшого становлення висококваліфікованого фахівця [3].

Дослідники О.В. Котова та Т.Т. Ротерс вказують на підвищення інтересу до покращення стану здоров'я, фізичного вдосконалення та формування фізкультурної освіти учнівської молоді на рівні держави, що зумовлює необхідність відокремлення фізичного виховання як напрямку профілізації навчання старшокласників, який у Концепції профільного навчання в старшій школі визначено як спортивний [4; 6]. Кризова ситуація у сфері фізичної культури, що актуалізує перегляд і вдосконалення професійної підготовки фахівців, а також сучасні трансформації в шкільній освіті, що вимагають пошуку нових підходів у фізичному вихованні учнівської молоді, обґрунтовують доцільність відокремлення спеціальної фізкультурної освіти як навчального профілю у старшій школі та розробки її теоретико-методичних засад. Вивчення сучасної науково-методичної літератури та аналіз вітчизняного досвіду підтверджують неоднозначність підходів до організації спортивного напрямку профільного навчання, відсутність чітко визначених технологій конструювання змісту початкової спеціальної фізкультурної освіти на старшому ступені загальноосвітньої школи, невідповідність між критеріями оцінювання успішності вивчення профільного предмету «Фізична культура» випускниками шкіл та вимогами вступного випробування у педагогічні ВНЗ на відповідні напрями підготовки.

Якість підготовки абітурієнтів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю на тлі стабільно високого конкурсу при вступі об'єктивно підтверджує недостатню увагу до вивчення предмету «Фізична культура» у загальноосвітніх школах. Зокрема це стосується випускників спортивного напрямку профілізації середньої освіти, що передбачає профільне вивчення фізичної культури, і пояснюється очевидними недоліками в оцінюванні навчальних досягнень школярів з предмету.

Завдання дослідження – проаналізувати основні вимоги до провадження спортивного напрямку профілізації старшого ступеня шкільної освіти; визначити педагогічні суперечності у профільному навчанні старшокласників з фізичної культури в ланці «школа – вищий навчальний заклад» та шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність вирішення проблеми якісної загальноосвітньої профільної та початкової допрофесійної освіти за спортивним напрямом вимагає вдосконалення структурної побудови змісту навчання старшокласників, обґрунтування його дидактичних аспектів, адаптації до сучасних вимог ринку праці, інтересів учнів, перспектив подальшої освіти, особливостей соціально-економічної інфраструктури, потреб, інтелектуального і культурного потенціалу регіону, забезпечення функціонального зв'язку та наступності між середньою та вищою професійною освітою, розробки оригінальної моделі організації навчального процесу та ефективної системи моніторингу якості спеціальної фізкультурної освіти старшокласників.

Вивчення суті проблеми профілізації старшої школи, аналіз досвіду організації профільного навчання фізичної культури у вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладах та необхідність врахування сучасних тенденцій європейського освітнього простору дозволили визначити основні вимоги до провадження спортивного профілю старшого ступеня шкільної освіти:

1) забезпечення попередньої допрофільної стадії підготовки учнів основної школи шляхом організації спеціалізованих класів, елективних груп тощо;

2) розробка навчальних планів старшої школи (профільного пакету предметів), на основі вимог майбутнього професійного вибору, об'єктивних тенденцій розвитку освіти й науки, індивідуальних

потреб, інтересів та можливостей учнів, регіональних, кадрових і матеріально-технічних умов закладу середньої освіти;

3) формування стійкої системи підвищення мотивації та професійного самовизначення учнів основної школи, а також залучення батьків у визначення майбутнього навчального профілю;

4) перехід від традиційного оцінювання, що враховує помилки і «незнання» учнів у вигляді зниження оцінки, до «накопичувальної», що кількісно і якісно враховує навчальні досягнення школярів;

5) врахування у змісті викладання та у системі оцінювання успішності вивчення профільного предмету «Фізична культура» вимог вступного випробування у ВНЗ відповідного профілю.

Адекватне змістове наповнення освітнього процесу профільної школи за спортивним напрямом, його повноцінне навчально-методичне забезпечення та комплексна система моніторингу успішності вивчення фізичної культури підвищують якість загальноосвітньої профільної та початкової допрофесійної підготовки випускників, їх успішність при складанні вступного випробування з профільного предмету. Засвоєння змісту шкільної освіти за спортивним напрямом профілізації має, по-перше, забезпечувати загальноосвітню підготовку учнів, по-друге – підготовку до майбутньої професійної діяльності, по-третє – формувати початкові професійні якості та вміння [3]. Врахування в системі оцінювання успішності вивчення фізичної культури вимог ВНЗ відповідного профілю до підготовленості вступників забезпечують успішну адаптацію студентів, підвищують ефективність професійного навчання. Поглиблене вивчення предмета «Фізична культура» – спортивний профіль у старшій школі здійснюється за навчальною програмою 2010 р.[7] Програма орієнтована на ознайомлення учнів старших класів з основами професійної діяльності фахівців фізичного виховання (вчителя фізичної культури, тренера з виду спорту), оволодіння ними базовими теоретичними знаннями, початковими методичними й практичними вміннями педагогічної діяльності, а також на підвищення майстерності в обраному виді спортивної діяльності.

Аналіз програм вступних випробувань з фізичного виховання у педагогічні ВНЗ, що готують вчителів фізичної культури та тренерів з виду спорту, передбачає складання спеціально розроблених нормативів загальної фізичної підготовленості, що визначають рівень розвитку основних рухових якостей. Це вимагає від вступників відповідної рухової підготовленості, рівень якої зумовлює успішність участі у творчому конкурсі. Водночас за навчальною програмою з фізичної культури для учнів спортивного напрямку профільного навчання результати, показані учнями під час визначення стану фізичної підготовленості не оцінюються і є лише орієнтирами для подальшої корекції роботи учнів, а головними критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів є комплексне оцінювання знань, техніки виконання та нормативного показника рухових дій відповідно до обраних способів фізкультурно-спортивної діяльності (модулів). Таким чином, виникають суперечності між критеріями оцінювання успішності вивчення фізичної культури та вимогами, що висуваються до абітурієнтів педагогічних ВНЗ на відповідні напрями підготовки.

Практика показує, що результати деяких тестів оцінки рухової підготовленості під час вступного випробування доволі низькі, а іноді взагалі абітурієнт нездатний їх виконати (наприклад, плавання, згинання і розгинання рук в упорі лежачі, підтягування). Така ситуація зустрічається і серед випускників шкіл спортивного профілю. Вищезазначене обґрунтовує необхідність обов'язкового оцінювання розвитку загальних рухових якостей старшокласників, що навчаються за спортивним напрямом профільної школи. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з профільного предмету «Фізична культура» потребують перегляду й удосконалення з позиції врахування рівня загальної фізичної підготовленості. Тим самим підвищується якість профільного навчання випускників спортивного напрямку профілізації середньої освіти та забезпечується готовність вступників до участі у творчому конкурсу з профільного предмету у педагогічні ВНЗ.

ВИСНОВКИ. Таким чином, пріоритетними заходами щодо підвищення якості середньої профільної освіти з фізичної культури та допрофесійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури та тренерів з виду спорту є подолання педагогічних суперечностей в ланці «школа – вищий навчальний заклад, зокрема:

- забезпечення наступності середньої та вищої освіти;
- розробка експериментальних програм профільного навчання за спортивним напрямом, навчально-методичних комплексів курсів за вибором із метою поглиблення та розширення змісту профільних предметів з урахуванням особливостей соціально-економічної інфраструктури, потреб,

інтелектуального і культурного потенціалу регіону, інтересів учнів, кадрового та матеріально-технічного забезпечення окремого навчального закладу, вимог ринку праці;

- пошук можливостей оновлення спортивно-матеріальної бази навчальних закладів, здатної забезпечити реалізацію завдань спортивного профілю;

- удосконалення системи контролю за вивченням профільного предмету «Фізична культура» шляхом обов'язкового врахування загальної фізичної підготовленості старшокласників і включення відповідного критерію в оцінювання якості підготовки випускників спортивного напрямку профілізації середньої освіти.

ПОДАЛЬШЕ ДОСЛІДЖЕННЯ планується провести у напрямку розробки організаційної моделі профільного навчання старшокласників за спортивним напрямом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алік Н.А. Допрофесійна підготовка майбутніх учителів освітньої галузі «Технологія» в умовах профільного навчання: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Наталія Анатоліївна Алік. — Чернігів, 2009. — 19 с.

2. Бібік Н. М. Проблема профільного навчання в педагогічній теорії і практиці / Бібік Н. М. // Педагогічна і психологічна науки в Україні: до 15-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – К., 2007. – Т. 2: Дидактика, методика, інформаційні технології. – С. 95–106.

3. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. - Київ: Педагогічна преса, 2003. - № 24, грудень. - 32 с. - С. 3-16.

4. Котова О.В. Профільне навчання в старшій школі за спортивним напрямком, його сутність та проблеми / О.В. Котова // Вісник Запорізького національного університету. -2012. - № 1(7). –С.48-53.

5. Липова Л.А. Профілізація навчання: теорія і практика / Л.А. Липова, В.В. Малишев, Т.І. Паламарчук // Освіта і управління. – К., 2007. – Т. 10. – С. 50-55.

6. Ротерс Т.Т. Профільне навчання за спортивним напрямом – сучасна модель реформування системи фізичного виховання школярів / Т.Т. Ротерс // Вісник ЛНУ імені Т. Шевченка. – 2010. – № 17 (204). – Ч. II. – С. 182–187.

7. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізична культура (спортивний профіль)» [Електронний ресурс] / авт.: В.М. Єрмолова та ін., 2010. - Режим доступу: mpkleninsport.ucoz.ua/publ/dokumenty_vchitelja/programi. - Загол. з титул. екрану.

УДК 572.511-053.5(477.85-25)

Євстратов П. І.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ПОКАЗНИКИ ІНДЕКСУ МАСИ ТІЛА У ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ ТА СТАРШИХ КЛАСІВ МІСТА ЧЕРНІВЦІ

Проаналізовано показники індексу маси тіла у школярів I-IV класів та 11-класників міста Чернівці. Встановлено, що 10,3% школярів I-IV класів надлишкова вага, а у 39,7% спостерігається тенденція до збільшення ваги. У 37,2% 11-класників чітка тенденція до збільшення ваги.

Ключові слова: індекс маси тіла, надлишкова вага, метаболічний синдром, статус харчування, школярі.

Євстратов П.И. Показатели индекса массы тела у учащихся младших и старших классов города Черновцы. Сделан анализ показателей индекса массы тела у учащихся I-IV классов и 11-классников города Черновцы. Показано, что в 10,3% учащихся I-IV классов избыточный вес, а у 39,7% – выраженная тенденция к увеличению массы тела. В 37,2% 11-классников выраженная тенденция к увеличению массы тела.

Ключевые слова: индекс массы тела, избыточный вес, метаболический синдром, статус питания, школьники.

Yevstratov P.I. Indicators of body mass index in schoolchildren of junior and senior classes of Chernivtsi. The analysis of indicators of body mass index in school of children in grades 1-4 and 11 graders of Chernivtsi was made. It was found that 10,3% of pupils in grades 1-4 expressed overweight, while 39,7% of the pupils have tendency to gain weight 37,2% of 11-graders have tendency to obesity.

Key words: body mass index, overweight, obesity, younger and older pupils.